

De titel NVvA vóór 1983 is natuurlijk onjuist. Vóór 1983 bestond er helemaal geen NVvA. Voor 1983 hebben er wel een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden die uiteindelijk tot de officiële oprichting van de NVvA bij de Notaris op 6 juni 1983 geleid. 6 Juni, een datum voor wie de tweede wereld oorlog heeft meegemaakt net zo beladen als 11 september 2001 nu. Maar ook 11 september 1973 moet in ieder geval bij een aantal krasse knarren nog in het geheugen zijn gegrift. Met name de actie onderzoekers zullen het omzeep brengen van de Chileense democratie op 11 september 1973 nog goed kunnen herinneren.

Of de keuze van deze data toeval is, is vandaag geen punt van discussie. U zult in de loop van dit verhaal zien dat het ontstaan van de NVvA aan elkaar hangt van meer of mindere toevallige ontwikkelingen die uiteindelijk toch een samenhang vertonen

Toen in januari 2003 duidelijk werd dat de Universiteit van Maastricht in het kader van het onderzoek naar voorspellende Geneeskunde graag een onderzoek wilde doen naar 20 jaar NVvA/Arbeidshygiëne en binnen het bestuur besloten werd een jubileum bijeenkomst voor te organiseren, rijpte bij mij het plan om ook over de jaren vóór 1983 informatie te verzamelen.

Aan de ene kant omdat ik me niet kon voorstellen dat er voor die datum geen georganiseerd arbeidshygiëne overleg zou zijn geweest en aan de andere kant het gevoel dat indien er nog langer getreuzeld zou worden met het vastleggen van de historie, het wel eens, met de oprukkende vergrijzing, te laat zou kunnen zijn.

Wat het onderzoek vergemakkelijkte was dat ik als (oud-)voorzitter van de NVvA een beroep kon doen op het netwerk waarvoor ik me binnen het NVvA bestuur de afgelopen jaren het vuur uit de sloffen liep. Ook het feit dat ik tussen 1978 en 1983 wel arbeidshygiënisch actief was maar niet binnen de toen bestaande stromingen heeft geholpen.

Ik heb geprobeerd die ontwikkeling van de NVvA vóór 1983 in kaart te brengen door het uitmelken van de nu bijna bejaarde arbeidshygiëne pioniers. Ik heb deze krasse

knarren gevraagd hun huidige perceptie over die tijd op te schrijven. En dat is dus massaal en intensief gebeurd. Het resultaat omvat 42 pagina's van de jubileumuitgave.

Het is voor mij moeilijk om hier een samenvatting uit te destilleren ik ben tenslotte geen geschiedkundige of socioloog. Ik zal proberen een aantal opmerkelijke zaken uit de flipperkast brieven voor het voetlicht te brengen. Maar ik raad u aan ze zelf te lezen om u een oordeel te vormen hoe de NVvA in 1983 tot stand is gekomen.

Slide 2

Flipperkast brieven

De NVvA schrijft zich autobio

Vier richtingen:

- Techneuten bij BGD-en
- Jong opgeleiden
- Actie onderzoekers
- Overheid/instituten

De truck van de flipperkast of ketting brief is dat je personen met een gerichte vraag kietelt, dat je aangeeft dat je hun reactie aan andere zal voorleggen. Verder vraag je suggesties aan wie de vraag nog beter kan worden voorgelegd. De brief groeit en kaats van de een naar de ander. E-mail blijkt voor deze opzet een uitstekend medium.

De truc is ook dat er snel wordt gereageerd. Er zijn e-mail bij die drie uur na verzenden al een uitgebreide reactie kregen. Zelfs op zondag middag.

Gaande het proces zijn er een viertal ballen afgeschoten:

- Naar de groep techneuten bij BGD-en. De niet arbeidshygiënisch opgeleide maar wel technische snuffelpalen van de bedrijfsarts. Daar waren er rond 1983 toch wel zo'n 25.
- Naar de jonge arbeidshygiënisch opgeleiden Ook dat was een wassende stroom in 1983.
- Naar betrokkenen bij de stichting Arbeid en Gezondheid. Niet meer dan een handvol.
- Naar beleidsmedewerkers van DGA en onderzoekers bij TNO, tot die laatste groep hoorde ik zelf.

Techneuten bij BGD

- 1967 fabriekshygienist BGD Zaanstreek
- 1976 > 20 gezondheidstechnici bij BGD-en
- Meetpaal/proefkonijn
- Leren in de praktijk

Arbeid of bedrijfshygiëne bestaat al erg lang. In het bedrijf waar ik werk waren er al bedrijfshygiënisten in de jaren 20 van de vorige eeuw. Dit waren verpleegkundigen of verbandmeesters die zich vooral bezig hielden met de hygiëne van badgebouwen van de staatsmijnen.

Voetschimmel en eczeem kwamen voor en moesten bestreden worden. Ook kwamen er ondergronds een aantal tropische infectie ziekten voor die met hygiënische maatregelen bestreden werden.

In de jaren dertig werden de eerste stof meet en beheersprogramma's ingevoerd. Deze richten zich niet zozeer op blootstelling van de mens maar op het karakteriseren en voorkomen van stofexplosies.

In de jaren 60 kwamen in Nederland de eerste techneuten die zich bezig hielden met de karakterisering van blootstelling aan belastende factoren en het voorkomen van klachten en ziekten. Het ging dan om fysieke belasting ("de kolenboer"), fysische belasting (lawaai, straling) en blootstelling aan stoffen in de sinds de jaren 50 groeiende chemische industrie.

Prof. Burger had in die tijd het model bedrijfsgezondheidszorg ontwikkeld waarin het ergogram een belangrijke rol speelde. Een kaart waarop de belastende factoren van ieder individu op stond. Omdat blootstelling hoog was hoefde die niet gemeten te worden. Een simpele indicatie "lawaai" volstond om aan te geven dat het niveau in ieder geval meer was dan wat gezond genoemd kan worden.

Uit de flipperkast brief blijkt dat Hans van Vugt een passief NVvA lid is met de langste arbeidshygiënische historie. In 1966 werd hij aangenomen als meetpaal/c.q. proefkonijn voor bij de BGD zaanstreek.

Deze BGD stond sterk onder de invloed van de eerder genoemde Professor Burger die een lijst had opgesteld van factoren waarop de werkplek moest worden beoordeeld

Slide 4

de 14 punten van Burger

- toxicologie,
- klimaat,
- geluid en andere trillingen,
- verlichting en andere straling,
- veiligheid,
- sanitaire hygiëne,
- persoonlijke en algemene hygiëne (microbiologische factoren)
- fysieke belasting (energetisch, statisch, manipulatief/kortcyclisch),
- psychosociale factoren (inhoud en organisatorisch).

Hier boven ziet u de 14 punten van Burger die niet veel verschillen vertoond met de belastende factoren lijst van de huidige RIE.

Slide 5

Techneuten bij BGD

- Leren in de praktijk
- Wiel uitvinden
- Kennis uitwisselen: Eric Meyer
- De founding fathers van de NVvA

Omdat er voor de techneuten geen echte opleiding bestond werd veel in de praktijk geleerd.

Het wiel werd meer dan eens uitgevonden. Dat bleek niet erg want er waren voldoende successen om vast te stellen dat men in zijn eentje best wel goed bezig was.

Dit ongestructureerde veranderde met het aantreden van Eric Meyer in 1974 bij de BGD Breda. Gesteund door zijn directeur Jenniskens bezocht hij een groot aantal BGD-en en bouwde hiermee een sterk netwerk op onder de techneuten. Daarnaast legde Erik, als halve Brit, contacten met de Britse BOHS een toen al twintig jaar oude AH vereniging. Eric stak zijn neus werkelijk overal in. Hij dacht mee

over opleidingen en zat in de begeleidingscommissie van TNO Gezondheidstechniek. Ik kan dit nu rustig zeggen want Erik zit in Praag. Of daar (een verloren EK voorronde voetbalwedstrijd tegen Tsjechië) ook zulke vriendelijke worden zijn gesproken valt echter te betwijfelen.

De inmiddels gestarte contactbijeenkomsten van de BGD techneuten werd in augustus 1979 geformaliseerd in de contactgroep Bedrijfshygiene. Een groep die, hoewel opgeheven in het begin van de jaren 80, kan worden gekenmerkt als de founding fathers van de NVvA.

Slide 6

Schoolverlatende arbeidshygiënisten uit Wageningen vonden begin jaren 80 eenvoudig een baan.

BGD directeuren hadden van hun NVAB voormannen te horen gekregen dat hun dienst niet als volwaardig werd beschouwd zonder arbeidshygiënist.

"Wat voor werk moet ik hier doen mijnheer?"

"Dat weet ik nog niet jongeman maar als grootste BGD in het land schijn ik iemand met jouw profiel te moeten hebben".

Jong opgeleiden

- 1981 eerste contactbijeenkomst
- LH schoolverlaters
- Eenvoudige arbeidsmarkt
- Leren van elkaar

Vanaf 1980 kwamen de eerste Wageningse arbeidshygiënisten op de markt. Aansluiting met de technuten groep bleek voor hen niet goed mogelijk. De technuten zaten niet echt op deze stroom geleerden met hun strategieën en statistiek te wachten.

Verder bleek dat het goed gecoachte groepswork op de LH nogal schril afstak van het solitaire bestaan op een BGD of andere dienst. Dat was een koude douche voor menigeen. De oplossing lag voor de hand: zoek elkaar op. In 1981 werden de eerste contact bijeenkomsten georganiseerd.

Actie of zorg?

- Stichting Arbeid en Gezondheid
- Asbest
- Risico bulletin

Het actie wezen was in de jaren 70 actief op vele universiteiten. Uit de ivoren toren en voor de maatschappij verbeteren was het devies Sociale wantoestanden moesten aan de kaak worden gesteld en opgeheven. Slechte arbeidsomstandigheden waren net zo goed een afspiegeling van de klasse maatschappij en de onderdrukking van de werkende mens.

De stichting arbeid en gezondheid filosofeerde niet alleen over een betere samenleving, ze werkten er ook aan. Zo mogelijk samen met bedrijfsgroepen van de vakbond. Dit is later meer geïnstitutionaliseerd doorgezet binnen de Sociaal Economische Raad.

De stichting was een combinatie van idealisme, onderzoek en voorlichting. Wat daar als vrijwilligers werk aan resultaten is geboekt behoort tot het beste uit de arbeidshygiëne.

Echter actie onderzoek en bedrijfsgezondheidszorg paste niet goed. En het oprichten van een NVvA werd geïnterpreteerd als een institutionalisering binnen de gevestigde orde. Vandaar dat er vanuit de stichting niet enthousiast en zelfs afwijzend is gereageerd op het verenigingsinitiatief in 1983.

Gelukkig zijn veel van de leden van de stichting later prominent lid van de vereniging geworden.

Overheid/instituten

- TNO
- Overheid
- Deeltijd Arbeidshygiene

Dit was een weinig succesvolle flipperkast bal.

Dat heeft een aantal redenen bij overheid en instituten werkten voor 1983 nauwelijks full-time arbeidshygiënist. Ton Spee en ik zullen een van de weinigen zijn geweest.

Arbeidshygiëne was een onderdeel van werk bij diverse TNO instituten in Delft (MIG, binnenlucht), Rijswijk (BBL, arbeidstoxicologie) en Leiden (NIPO, geluid). Bij DGA en het scheikundig laboratorium was een behoorlijke expertise op het gebied van Ventilatie en Metingen.

Slecht weinigen werkzaam bij overheid en instituten voelden zich in die tijd dusdanig bij de arbeidshygiëne betrokken dat zij deelnamen aan de contactbijeenkomsten.

Ik zelf werkte bij het MBL en wat ik me nog herinner van de eerste uitnodiging was het gevoel dat een groep schoolverlaters zich als free-riders aan de kennis boom wilde komen laven.

Slide 10

Een koekoeksei

- Bedrijfshygiene: "...paraplu waaronder ergonomen, bedrijfsartsen veiligheidskundigen en arbeidshygiënisten werkzaam zijn. (contactgroep arbeidshygiene 22/4/80)
 - Balemans (DGA): -> KIVI Gezondheidstechniek
 - Munnik (?):->KNCV Milieu Chemie
 - Ottevanger (BGD): -> NVAB CGC
- Notaris Huntjes: 6/6/83 Vereniging

Van uit een mogelijk valse bescheidenheid is er voor 1983 nogal wat geleurd met beide contact groepen.

Er werd ook vanuit bestaande verenigingen aan de contact groepen getrokken "kom bij ons."

Het sterkst was dat vanuit KNCV, KIVI en de NVAB.

Mogelijk ook nog vanuit NVvK

Wordt een werkgroepje van onze ondersectie.

Slide 11

Uiteindelijk bleek het ambitieniveau van de beide groepen arbeidshygiënisten hoger te liggen dan een werkgroep te worden in een bestaande vereniging.

Onder de rustige leiding van Peter Keemerink zijn beide groepen tot elkaar gekomen en is er in februari 1983 in een schimmig achterzaaltje van de NS in Rotterdam besloten tot de oprichting van de NVvA.

Slide 12

Op 27 mei 1983 is door een 20 tal leden formeel besloten tot het oprichten van de NVvA.

Slide 13

Waarbij Peter Keemerink tot eerste voorzitter is gekozen
Vervolgens is op 6 juni 1983 bij notaris Huntjes de vereniging NVvA opgericht.

Slide 14

Mooie woorden zijn toen gesproken door Jim Sanderson , de voorzitter van de BOHS. Hier geflankeerd door waarschijnlijk Michel Cornu van Esso Antwerpen

De drang tot onderling uitwisselen van kennis en ervaring bleek uiteindelijk groter dan vanuit andere disciplines te horen wat men moest doen. Dat heeft de afgelopen 20 jaar gewerkt.

Of dat ook de toekomst is kunnen we afwegen aan de hand van de andere presentaties.

Slide 15

Met dank aan

- J. Diemel
- J. Peters
- J. Twisk
- L. Burdorf
- P. Stallen
- P. Swuste
- S. van der Meulen
- S. Veenstra
- S. Wanders
- G Tops
- H. Boers
- P. Ulebelt

De flipperkast brief is tot stand gekomen door de inbreng van bovenstaande personen.

De foto's zijn het resultaat van het goede archiveringswerk van Paul Rocchi, Geert Wieling en Els van de Putten.

Ik wens u veel leesplezier